

САДРЖАЈ

I ДЕО ОПШТА ЗНАЊА О ДРЖАВИ И ПРАВУ

ГЛАВА I ПРЕДМЕТ И МЕТОД УВОДА У ПРАВО	
I ПРЕДМЕТ УВОДА У ПРАВО	15
1. Увод у право или основи теорије о држави и праву као основна, синтетичка наука о држави и праву; 2. О проблему јединства теорије државе и права; 3. Филозофско научни карактер основних појмова; 4. О разлици између основних и општих појмова	
II МЕТОДИ УВОДА У ПРАВО	20
1. Опште разматрање 2. Метод тумачења права 3. Нормативни метод 4. Упоредни метод 5. Номолошки и идиографски методи 6. Дијалектика као општа теорија и метод 7. Функционализам као теорија о друштву и социолошки метод 8. Структурализам као општа теорија и метод 9. Институционални метод	
ГЛАВА II ПОСТАНАК И РАЗВОЈ ДРЖАВЕ И ПРАВА	27
A. СРОДСТВЕНА ФОРМАЦИЈА.....	27
B. ПОСТАНАК ДРЖАВЕ И ПРАВА.....	28
1. Зачетак појаве оружане контроле територије; 2. Појава пољопривреде, пораст популације и развој комплексних сродствених друштава; 3. Поглаварство 4. Постанак цивилизације, државе и права	
B. ДРЖАВА И ПРАВО У ТРАДИЦИОНАЛНОЈ ФОРМАЦИЈИ	32
1. Опште разматрање; 2. Традиционална формација 3. Патријархално друштво; 4. Теократско-харизматска монархија; 5. Патримонијална монархија; 6. Типови патримонијалне монархије; 7. Полис (град-држава); 8. Империја; 9. О проблему робовласничке формације; 10. Феудализам; 11. Хуманизам и ренесанса 12. Реформација 13. Специфичности европског пута и настанак модерне државе 14. Просветитељство	
Г. ДРЖАВА И ПРАВО У МОДЕРНОЈ ФОРМАЦИЈИ	53
I Држава и право у либералном капитализму	53
1. Диференцијација грађанског друштва и политичке државе (приватне и јавне) сфере; 2. Либерална и демократска држава	
II Држава и право у развијеном, регулисаном капитализму	59
1. Интервенција државе у привреди и државна својина; 2. Јавне финансије као облик државне контроле над економском моћи; 3. Промене привредне и социјалне структуре; 4. Држава јавних служби; 5. Социјална држава	
ГЛАВА III ПОЈАМ ДРЖАВЕ	68
A. О ТЕРМИНУ И ПОЈМУ ДРЖАВА	68
1. Порекло и значење термина (појма) држава; 2. О неодређености термина (појма) држава	
Б. ДРЖАВА КАО ПОЛИТИЧКА ВЛАСТ	71
I ДРЖАВА КАО МОЋ, ВЛАСТ И СИЛА	71
1. Моћ; 2. Појам политике, политичке моћи и политичке власти	
II ДРЖАВА КАО СИЛА И АУТОРИТЕТ	76
В. ДРЖАВА КАО ФУНКЦИЈА, СТРУКТУРА И ИНСТИТУЦИЈА	79
1. Држава као функција и структура; 2. Држава као институција; 3. Држава као организација	

Г. КЛАСИЧНО ПРАВНО СХВАТАЊЕ О ЕЛЕМЕНТИМА ДРЖАВЕ	83
I ТЕРИТОРИЈА	83
II СТАНОВНИШТВО	87
1. Појам становништва; 2. Развој правног положаја становништва; 3. Грађански статус (грађанска правна и политичка једнакост); 4. Држављанство;	
5. Политичка структура становништва	
III ДРЖАВНА ВЛАСТ	92
A. О ДРЖАВНОЈ ВЛАСТИ УОПШТЕ	92
B. ПОЈАМ ДРЖАВНОСТИ (ДРЖАВНОСТ БЕЗ СУВЕРЕНОСТИ)	94
B. СУВЕРЕНОСТ ДРЖАВНЕ ВЛАСТИ	97
1. Појам суверености; 2. Проблем носиоца суверености (монархијска, државна, народна, парламентарна сувереност); 3. Проблем суверености у правној држави; 4. Проблем односа суверености и принципа поделе власти; 5. Сувереност и федерализам; 6. Национална сувереност и питање права нације на самоопредељење до отцепљења	
ГЛАВА IV ПОЈАМ ПРАВА.....	104
A. ФАЗЕ У РАЗВОЈУ ПРАВА	104
1. Фаза недиференцираног нормативног система; 2. Фаза у којој се право делимично издиференцирало; 3. Фаза у којој се право попуно издиференцирало; 4. Фаза правичности и природног права; 5. Фаза права патримонијалне монархије (империје); 6. Фаза зрелости права	
B. ПРОБЛЕМ ДЕФИНИЦИЈЕ ПРАВА.....	110
B. ПРАВНЕ ШКОЛЕ	113
1. Правничко (легалистичко или позитивно-нормативно) схватање права; 2. Социолошко схватање права; 3. Америчка реалистичка школа; 4. Школа слободног права; 5. Школа циљне, интересне или вреднујуће јуриспруденције; 6. Школа топичке јуриспруденције; 7. Економска анализа права; 8. Школа критичког изучавања права	
Г. ПОЈАМ ПРАВА	122
ГЛАВА V ТЕМЕЉИ ДРЖАВЕ И ПРАВА	132
1. Физичка сила; 2. Економска моћ; 3. Легитимитет; 4. Нормативизација одлука	
ГЛАВА VI ФУНКЦИЈА ДРЖАВЕ	135
I ПРАВА И УСЛОВЉЕНОСТ ФУНКЦИЈЕ ДРЖАВЕ И ПРАВА	
ИНТЕРЕСИМА И ВРЕДНОСТИМА	135
1. Појам интереса; 2. Врсте интереса; 3. Борба и равнотежа интереса; 4. Држава као носилац доминантних интереса	
II ПОЈАМ ФУНКЦИЈЕ ДРЖАВЕ И ПРАВА	140
1. Појам функције државе и права; 2. Телеолошко схватање функције; 3. Аналитичко схватање функције; 4. Аналитичко-историјско схватање функције; 5. Синтетичко схватање функције 6. Функција државе између парткларних и општих интереса 7. Релативна противречност парткларних и општих интереса	
III НАЦИОНАЛНИ КАРАКТЕР ДРЖАВЕ И ПРАВА	147
1. Појам нације и стварање модерне нације; 2. Духовно-културна суштина нације; 3. Нација као основа и оквир интеграције модерног друштва; 4. Стварање националних држава	

ГЛАВА VII ОДНОС ДРЖАВЕ И ПРАВА.....	154
1. Основна схватања о односу државе и права; 2. Историјски карактер односа државе и права; 3. О тенденцијама осамостаљења између државе и права; 4. Дејство државе на право; 5. Дејство права на државу	
ГЛАВА VIII КРЕТАЊЕ И МЕЊАЊЕ ДРЖАВЕ И ПРАВА	161
1. Појам револуције и врсте револуција; 2. Унутрашње противуречности револуције; 3. Реформа и сувремени реформизам	
II ДЕО ДРЖАВА	
ГЛАВА I ОПШТИ ПОМЛОВИ О ДРЖАВНОЈ ОРГАНИЗАЦИЈИ	169
A. ПОЈАМ ДРЖАВНЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ	169
Б. ДРЖАВНИ ОРГАН И ДРЖАВНО СЛУЖБЕНО ЛИЦЕ	171
1. Људски, друштвени и правни супстрат државне организације; 2. Схватања о појму државног органа	
В. ВРСТЕ ДРЖАВНИХ ОРГАНА	172
1. Органи државне власти и други државни органи; 2. Политички, бирократски и идеолошки органи; 3. Виши и нижи органи (одлучујући и извршни органи); 4. Централни и нецентрални органи; 5. Оружани и цивилни органи; 6. Демократски и бирократски органи; 7. Инокосни и зборни органи; 8. Законодавни, управни и судски органи	
ГЛАВА II ПОЈАМ И ВРСТЕ ОБЛИКА ДРЖАВЕ - ОБЛИЦИ	
ВЛАДАВИНЕ-МОНАРХИЈА И РЕПУБЛИКА	191
А. МОНАРХИЈА	191
1. Историјски развој и историјски типови монархије; 2. Правне карактеристике положаја монарха	
Б. РЕПУБЛИКА	196
1. Политичко-филозофска схватања о републици; 2. Правне карактеристике положаја шефа државе у републици	
ГЛАВА III ОБЛИЦИ ПОЛИТИЧКОГ РЕЖИМА АУТОРИТАРИЗАМ И ДЕМОКРАТИЈА	203
А. МОНИСТИЧКИ (АПСОЛУТИСТИЧКИ) И ПЛУРАЛИСТИЧКИ ПОЛИТИЧКИ РЕЖИМИ.....	203
1. Одређење појма; 2. Плурализам у социолошком и политичком смислу; 3. Проблем назива недемократског режима	
Б. АУТОРИТАРИЗАМ.....	205
1. Аутократија; 2. Деспотија; 3. Тиранија; 4. Европска апсолутна монархија; 5. Диктатура; 6. Цезаризам; 7. Тоталитарна диктатура; 8. Аристократија; 9. Олигархија	
В. ДЕМОКРАТИЈА	213
1. Појам демократије; 2. Економски и социјални услови за остварење демократије; 3. Супстанцијално и процедурално схватање демократије; 4. Социјални и институционални услови настанка модерне демократије на Западу; 5. Либерално-представничка демократија; 6. Основне институције либерално-представничке демократије; 7. Изборни систем; 8. Право кандидовања и представнички мандат; 9. Непосредна демократија и економска демократија; 10. Либерално-социјална демократија	

ГЛАВА IV ОБЛИЦИ СИСТЕМА ДРЖАВНЕ ВЛАСТИ ПАРЛАМЕНТАРНИ, ПРЕДСЕДНИЧКИ И СКУПШТИНСКИ СИСТЕМ.....	226
А. ПАРЛАМЕНТАРНИ СИСТЕМ.....	226
1. Развој парламентаризма; 2. Појам и карактеристике парламентарног система; 3. Рационализовани парламентаризам 4. Режим партија као чи- нилац извитоперења парламентаризма; 5. Историјска и социјална усло- вљеност парламентаризма	
Б. ПРЕДСЕДНИЧКИ СИСТЕМ	233
В. ДИРЕКТОРИЈАЛНИ СИСТЕМ	237
Г. СКУПШТИНСКИ СИСТЕМ.....	238
ГЛАВА V ОБЛИЦИ ТЕРИТОРИЈАЛНО-ПОЛИТИЧКЕ ОРГАНИЗАЦИЈЕ ДРЖАВЕ УНИТАРНА ДРЖАВА, САВЕЗНА ДРЖАВА И САВЕЗ ДРЖАВА.....	241
А. УНИТАРНА ДРЖАВА	241
1. Појам унитарне државе; 2. Централизована држава; 3. Децентрала- зована држава; 4. Локална самоуправа; 5. Политичко-територијална аутономија; 6. Регионална држава	
Б. САВЕЗНА ДРЖАВА (ФЕДЕРАЦИЈА).....	247
1. Савезна држава као сложена држава; 2. Порекло, начин и разлози настанка федерације; 3. О проблему суверености федерације	
В. САВЕЗ ДРЖАВА (КОНФЕДЕРАЦИЈА).....	252
1. Појам савеза држава (конфедерације) 2. Сувереност у конфедерацији	
III ДЕО ПРАВО	
ГЛАВА I ПРАВНА НОРМА	259
1. Појам правне норме; 2. Врсте правних норми с обзиром на адресате; 3. Врсте правних норми с обзиром на форму императива; 4. Врсте правних норми с обзиром на интензитет; 5. Деликт (услов, хипотеза, санкције); 6. Санкција; 7. Врсте санкција	
ГЛАВА II ПРАВНИ АКТИ	270
А. ПОЈАМ, ФОРМА И САДРЖИНА ПРАВНОГ АКТА.....	270
Б. ОПШТИ ПРАВНИ АКТИ – ИЗВОРИ ПРАВА	272
I ПОЈАМ ИЗВОРА ПРАВА.....	272
II УСТАВ	274
III ЗАКОН	276
1. Законодавни поступак; 2. Врсте закона; 3. Врсте закона	
IV ОПШТИ ПОДЗАКОНСКИ ПРАВНИ АКТИ	281
V ОБИЧАЈ И ОБИЧАЈНО ПРАВО	284
VI АУТОНОМНО (ДРУШТВЕНО) ПРАВО	286
B. ПОЈЕДИНАЧНИ ПРАВНИ АКТИ.....	287
I УПРАВНИ АКТ	288
1. Појам управног акта; 2. Дискрециона власт управе; 3. Проблем дискреционе власти полиције	
II СУДСКИ АКТ	292
1. Појам судског акта; 2. Судска пракса и судски прецедент	
III ПРАВНИ ПОСАО	295

ГЛАВА III НАЧЕЛО ЗАКОНИТОСТИ И ПРАВНА ДРЖАВА	299
1. Начело законитости; 2. Појам правне државе; 3. Подела власти; 4. Законитост рада управе; 5. Судска контрола аката управе; 6. Контрола парламента и владе над радом управе; 7. Законитост рада судства (независност судства и одговарајући правни поступак); 8. Судска контрола рада законодавства (уставности закона); 9. Јавност; 10. Правна држава и владавина права; 11. Правна држава и полиција 12. Проблем самообавезивања државе правом	
ГЛАВА IV ПРАВНИ ОДНОС (СУБЈЕКТИ ПРАВА И ПРАВА И ОБАВЕЗЕ)	315
A. СУБЈЕКТИ ПРАВА.....	315
I ПОЈАМ ПРАВНОГ СУБЈЕКТА	315
II ФИЗИЧКО ЛИЦЕ	315
1. Појам физичког лица; 2. Правни субјективитет-правна способност; 3. Поновна способност; 4. Деликтна способност; 5. Име, пребивалиште и боравиште физичког лица	
III ПРАВНО ЛИЦЕ	319
1. Правно лице као правни статус организације; 2. Функције правног лица; 3. Врсте правних лица; 4. Правно лице као правом уређена организација; 5. Системи признања правног лица; 6. Правна, пословна и деликтна способност правног лица; 7. Теорије о суштини правног лица	
IV ЗАСТУПНИК	327
B. СУБЈЕКТИВНО ПРАВО И ПРАВНА ОБАВЕЗА	329
I ПОЈАМ СУБЈЕКТИВНОГ ПРАВА.....	329
II СТРУКТУРА СУБЈЕКТИВНОГ ПРАВА	333
III ВРСТЕ СУБЈЕКТИВНОГ ПРАВА	335
1. Приватна и јавна права; 2. Врсте приватних права; 3. Врсте јавних права; 4. Основни типови права	
IV ПРАВНА МОЋ (ПРЕОБРАЖАЈНО ПРАВО)	339
V НАДЛЕЖНОСТ.....	340
VI ПРАВНЕ ЧИЊЕНИЦЕ (ДИНАМИКА СУБЈЕКТИВНИХ ПРАВА И ПРАВНИХ ОБАВЕЗА	342
1. Правне чињенице; 2. Докази; 3. Претпоставке; 4. Фикције	
VII ПРОТЕК ВРЕМЕНА КАО ПРАВНА ЧИЊЕНИЦА	345
VIII ПРАВНА ОБАВЕЗА (ДУЖНОСТ).....	347
B. ОБЈЕКАТ ПРАВА.....	349
ГЛАВА V ПРИМЕНА И ТУМАЧЕЊЕ ПРАВА	351
A. ПОЈАМ ТУМАЧЕЊА ПРАВА	351
B. ТЕОРИЈЕ О ТУМАЧЕЊУ	354
1. Везано и слободно тумачење; 2. Субјективна и објективна теорија тумачења; 3. Статичко и еволуционистичко тумачење	
B. СРЕДСТВА ТУМАЧЕЊА	360
1. Језичко тумачење; 2. Логичко тумачење; 3. Систематско тумачење; 4. Историјско тумачење; 5. Циљно тумачење	
ГЛАВА VI СИСТЕМ ПРАВА	365
A. ПОЈАМ ПРАВНОГ СИСТЕМА И ЊЕГОВИ ЕЛЕМЕНТИ	365
I Савремени правни системи.....	366
1. Европско континентални правни систем 2. Англосаксонски правни систем 3. Исламско право 4. Правни систем Кине	

Б. ПРАВНЕ ОБЛАСТИ	372
1. Међународно и унутрашње право; 2. Јавно и приватно право; 3. Материјално и формално право; 4. Деликтно право - посебна правна област или део материјалног права	
В. ПРАВНЕ ГРАНЕ	375
1. Уставно право 2. Управно право 3. Грађанско право 4. Трговинско право 5. Радно право 6. Кривично право	

ЛИТЕРАТУРА

НА СРПСКОМ ЈЕЗИКУ	381
НА СТРАНОМ ЈЕЗИКУ	385